

۲- شعرا فارسی در عهدِ اکبری

تکمیل: فنونِ لطیفہ میں شاعری ایک اہم مقام رکھتی ہے۔ اس کے ذریعے شاعر اپنے جذبات و احساسات کو لفظی جامہ پہنا کر نہایت مؤثر انداز میں دوسروں تک اپنی بات پہنچاتا ہے۔ دہلی کے اکثر بادشاہوں نے اپنی علم و دوستی اور شعر و خن سے دلچسپی کے باعث شعرا کی سرپرستی کی اور انھیں اپنے دربار میں اعلیٰ مقام عطا کیا۔ اس زمانے کے فارسی شعرا میں ہندو اور مسلمان دونوں شامل تھے۔ بادشاہ مسلم شعرا کے ساتھ ساتھ ہندو شعرا کی سرپرستی کرنے میں بھی پیچھے نہ تھے۔ یہ نہ صرف ان کی ادب دوستی بلکہ رواداری کی بہترین مثال ہے۔ ہم اس سبق میں عہدِ اکبری کے چند شعرا کے حالات سے واقفیت حاصل کریں گے۔

اکبر نخستین پادشاہی است کہ برسم و تقلیدِ سلاطینِ ایران منصبِ خاصی بنام 'ملک الشعرا' در دربارِ خود برقرار ساخت و اول ہمه غزالی مشهدی بایں مقام و مرتبت نائل گئی۔ سپس این منصب را بشاعری هندی نژاد، ابو الفیض ناگوری متخلص بہ فیضی عطا فرمودہ۔ برادرِ فیضی کہ نامش ابوالفضل بود، وزیر اکبر بود۔ او در کتابِ معروفِ خود 'آئین اکبری'، فهرستی طولانی از شعرا فارسی دربارِ آن پادشاہ باسم و رسم آورده است کہ مشتمل بر شخصت نام است۔ ہمه آنها از مهاجرین ایران بودند۔ در آن میان قاسم کاہی، نظیری نیشاپوری و عرفی شیرازی از دیگران معروف ترند۔

در آن زمان نہ تنہ ایرانیان و مسلمانان ہند در زبانِ فارسی بحدِ کمال براعت رسیدند بلکہ از میانِ هندوان نیز جماعتی کثیر از نخبہ برہمنان و فضلای برگزیدہ ایشان بحکمِ موهبتِ ذاتی و ادبِ اکتسابی گوئی سبقت از مسلمانان ربودند۔ یکی از آنجلملہ پاندیت دونگر مل است کہ بدایونی در تاریخِ خود ازو نقل می کند، "وی برہمنی بوده است در زمانِ اسکندر لودی کہ در دھلی بتدریسِ زبانِ فارسی اشتغال داشته۔" نیز دیگری میرزا منوہر توسمی است و شاعرِ هندوی دیگر موسوم بہ کریشنا داس همچنان در عصرِ اکبر بود۔

دیگر از شعرا فارسی هندی الاصل در زبانِ فارسی چندربهان برہمن است کہ منشی شاهزادہ دارا شکوه بوده۔ بعد از قتلِ دارا شکوه حدود ۱۰۷ هجری در بنارس درگذشت۔ وی در نظم و نثرِ فارسی دستی توانا داشته۔ 'چهار چمن'، یا 'منشیاتِ برہمن'، از تالیفاتِ او است۔

(ماخوذ)

فرهنگ (Glossary)

The first	اولین	نخستین
Follow	پیروی	تقلید
Continued	جاری رکھا، قائم رکھا	برقرار ساخت
Rank	مرتبہ	مرتبت
Succeeded	کامیاب ہوا	نائل گشت
Position	عہدہ	منصب
Of Indian origin	ہندوستانی نسل کا	ہندی نژاد
Lengthy	دراز، طویل، لمبا	طولانی
Excellence	ہنر میں کامل ہونا	براعت
Choiced, selected	منتخب	نخبہ
Gift, present	بخشش، عطا	موہبہ
Earned or learnt with self-commitment	ذاتی محنت سے حاصل کیا ہوا	اکتسابی
To be occupied	مصروف ہونا، مشغول ہونا	اشتعال داشتن

پرسش / Exercise

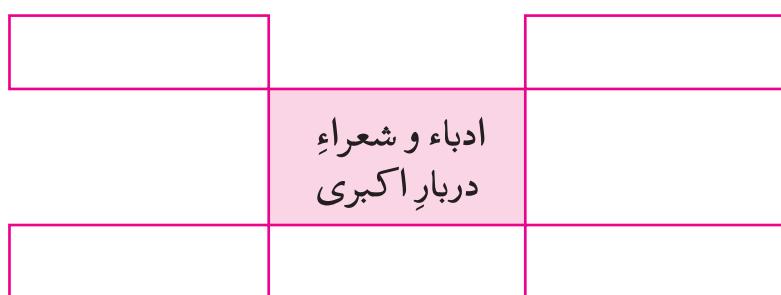
Fill in the blanks with appropriate words.

۱- مناسب الفاظ کی مدد سے خانہ پری کیجیے۔

- ۱- منصبِ خاصی بنام ..... در دربارِ خود برقرار ساخت۔
- ۲- براذر ..... که نامش ابوالفضل بود۔
- ۳- همه آنها از ..... ایران بودند۔
- ۴- شاعرِ هندوی دیگر موسوم به ..... همچنان در عصرِ اکبر بود۔

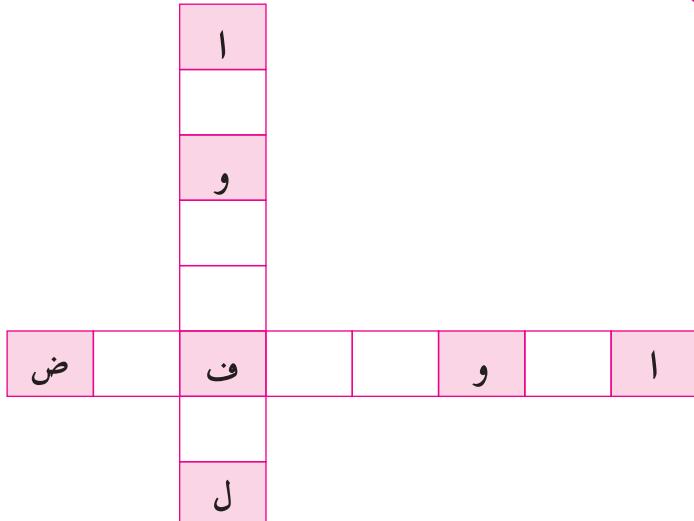
Complete the following web-diagram.

۲- درج ذیل شبکی خاکہ مکمل کیجیے۔

Solve the following crossword.

۳۔ درج ذیل معماً حل کیجیے۔

Complete the following activities.

۲۔ درج ذیل سرگرمیاں مکمل کیجیے۔

- ۱۔ نامِ نخستین ملک الشعراٰی در دربارِ اکبر بنویسید۔
- ۲۔ نامِ کتابِ ابوالفضل بنویسید۔
- ۳۔ اسمِ های شاعرانِ هند در عهدِ اکبری بنویسید۔
- ۴۔ چند تا نامهای مهاجرینِ ایران بنویسید۔
- ۵۔ نامِ تالیفِ چندر拜ان برہمن بنویسید۔

Find antonyms from the text.

۵۔ سبق سے درج ذیل الفاظ کی ضدیں تلاش کر کے لکھیے۔

- ۱۔ آخر
- ۲۔ ناتوان

Translate the following into Urdu or English.

۶۔ درج ذیل کا اردو یا انگریزی میں ترجمہ کیجیے۔

- ۱۔ غزالی مشهدی باین مقام و مرتبت نائل گشت۔
- ۲۔ آنها از مهاجرینِ ایران بودند۔
- ۳۔ دیگر از شعراٰی هندی الاصل در زبانِ فارسی چندر拜ان برہمن است۔
- ۷۔ درج ذیل الفاظ کی مدد سے فارسی میں جملے بنائیے۔

Make sentences in simple Persian with the help of the following words.

- ۱۔ اسمِ من
- ۲۔ زبانِ فارسی
- ۳۔ ملکِ ما